

DR. SC. IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN, pročelnica Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture U TIJEKU SU RADOVI NA MALOM KAPTOLU NA GLAZBENOJ ŠKOLI, STAROM GRADU, K

NST: Točno na dan izlaska ovog broja NST-a navršit će se sedam mjeseci od katastrofalnog potresa 29.12.2020. magnitude 6,2 koji je pogodio Petrinju, Sisak, Glinu. Prema podacima Stožera za otklanjanje posljedica potresa od 16. srpnja, na potresom stradalom području Sisačko-moslavačke županije, prijavljen je 39.891 objekt, pregledano je 37.888 objekata, 413 je neuporabljivo zbog vanjskih utjecaja, neuporabljivo zbog oštećenja je 4.250 objekata. Kakvo je stanje objekata koji su zaštićeno kulturno dobro, koji pripadaju zaštićenim kulturno-povijesnim cjelinama Siska, Gline, Petrinje? Koliko ih je crvenih, a koliko narančastih?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Odmah nakon katastrofalnog potresa, timovi Ministarstva kulture i medija krenuli su u obilazak kulturnih dobara na području stradalom od potresa, s ciljem utvrđivanja stanja. Konzervatorski odjel u Sisku, na temelju svih prikupljenih podataka, izradio je bazu podataka o svakoj građevini; izrađena je procjena štete, mjere zaštite od potresa te dokumentacija stanja. Do sada je šteta evidentirana na 748 građevina u Sisačko-moslavačkoj županiji. Zabilježena su manja do teška oštećenja na profanoj, sakralnoj, fortifikacijskoj, tradicijskoj baštini.

PREMA ZAKONU O ZAŠTITI I OČUVANJU KULTURNIH DOBARA, POTPUNO UKLANJANJE KULturnOG DOBRA NIJE DOPUŠTENO

NST: Koji su objekti do sada srušeni jer konstrukcijski dijelovi građevina nisu bili stabilni, jer su ruševni objekti predstavljali opasnost za sigurnost građana i okolnih građevina? Vidjeli smo da su od pojedinih srušenih zgrada ostavljena samo pročelja, ili pojedini prepoznatljivi dijelovi objekta. Na primjer, pročelje bivšeg Hotela „Central“, odnosno bivša „Banija“ u Petrinji, itd. Zašto su ostavljena pročelja? Kako će se obnavljati te zgrade i dijelovi grada, kao npr. u Petrinji gdje se ruši i pred očima nestaje gotovo cijeli centar grada?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Za zgrade koje su teško stradale, na temelju pregleda, izrađuju se elaborati kojima se procjenjuje nužnost uklanjanja. Za uklanjanje povijesnih građevina, pojedinačno zaštićenih, ili onih unutar kulturno-povijesnih cjelina, Konzervatorski odjel odluku o nužnosti donosi na temelju dodatne stručne ekspertize konzultanata Ministarstva kulture i medija, kao i stručnjaka građevinske struke za nosive konstrukcije s dopuštanjem za rad na kulturnim dobrima. Na temelju valorizacije kulturnog dobra, procjene stručnjaka o samom stanju građevine, mogućnosti protupotresne sanacije..., donose se odluke o mjerama zaštite pri nužnim uklanjanjima.

Suglasnost za uklanjanje donosi se uz nužne uvjete koji se odnose na mjere zaštite kulturnog dobra.

Naime, prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara čl. 75., radi sprječavanja uništenja kulturnog dobra i primjene odgovarajućeg modela njegove obnove, potpuno uklanjanje kulturnog dobra nije dopušteno.

Mjere zaštite za pojedinačno zaštićena kulturna dobra i građevine koje imaju po-

vijesnu, arhitektonsku-urbanističku, ambijentalnu vrijednost (Z/A, B0, B1, B2 - kategorija vrijednosti prema konzervatorskim smjernicama u Programu mjera) odnose se na izradu snimka postojećeg stanja; ukoliko ne postoji, izrada detaljne fotografske dokumentacije, nužno očuvanje izvornih dijelova građevine (ovisno o stanju građevine i mišljenju ovlaštenog inženjera građevinske struke) uz obveznu izvedbu mjera zaštite podupiranjem preostalih ugroženih dijelova građevine kao što su zidovi, svodovi, međukatne konstrukcije, te izvedba zaštitne nadstrešnice gdje je to potrebno. Također se kod uklanjanja čuvaju dekorativni arhitektonski elementi građevine prema naputku konzervatorske službe čiji je nadzor obavezan tijekom uklanjanja. Pohrana arhitektonskih elemenata i uzoraka pročeljne plastike osigurana je u predviđenim čuvaonicama na području Sisačko-moslavačke županije (Sisak, Petrinja, Gline). Konzervatorski odjel dužan je voditi evidenciju i dokumentaciju pohrane.

Nažalost, povijesna jezgra Petrinje, ali i Gline, znatno je stradala pa je broj građevina koje je nužno ukloniti veći. U Sisku je broj građevina nešto manji, ali nakon pregleda stručnjaka ipak je dio njih nužno ukloniti.

Ministarstvo kulture i medija, prema Zakonu o obnovi, izrađuje programe cjelovite obnove za kulturno-povijesne cjeline kojima se u suradnji s lokalnom samoupravom, a na temelju stanja građevine i valorizacije istih, odlučuje o mogućem modelu obnove. Modeli obnove uključuju primjenu sustava protupotresnog ojačanja konstrukcijskih i nekonstrukcijskih elemenata i sklopova zgrade uz moguće uvođenje srodnih zamjenskih konstrukcija koje ne utječu na svojstvo kulturnog dobra, odnosno bitna arhitektonska obilježja zgrade.

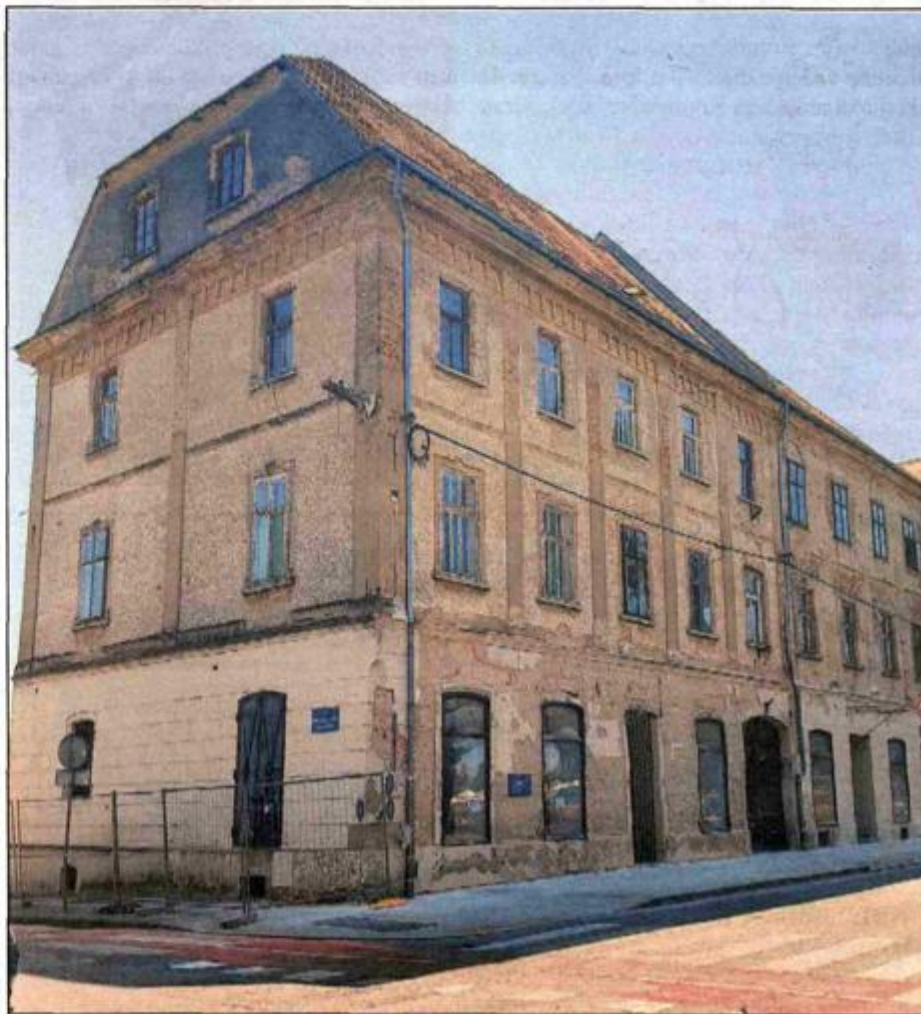
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA ODOBRILO JE DO SADA 16.770.737,00 KN ZA IZVOĐENJE MJERA ZAŠTITE DO OBNOVE

NST: Kakve su sada procjene stanja stradalih sakralnih objekata? Koliko je takvih objekata crveno, a koliko narančasto? U tijeku su radovi zaštite sisačke katedrale s koje je skinut veliki toranj, radilo se na zaštiti crkve Marije Magdalene u Selima. Kakvi su planovi s ostalim teško stradalim i oštećenim crkvama? Na primjer, što je s crkvom svete Marije na sisačkom Viktorovcu, kapele svetog Antuna Padovanskog u Dvorišću kod Gline koja ima crvenu naljepnicu, a žitelji cijelog tog kraja nemaju gdje održavati misna slavlja?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Točan broj po stupnju oštećenja, s obzirom na stalna podrhtavanja i progresivne štete na kulturnim dobrima, nije moguće odrediti. U potresu su stradale gotovo sve sakralne građevine, župne crkve i kapele. Potres su dobro podnijele drvene kapele, kao i tradicijske drvene kuće, što je od velikog značaja.

Ministarstvo kulture i medija odobrilo je do sada 16.770.737,00 kn za izvođenje mjera zaštite do obnove. A dio se programa provodi i putem Hrvatskog restauratorskog zavoda.

Na crkvi Marije Magdalene u Selima izvedeni su radovi prve faze stabilizacije i zaštite, a uskoro kreće i druga faza. Na ovoj iznimno vrijednoj sakralnoj građevini, ali i u radu na

Uskoro početak radova na zgradi Müller Weiss u Rimskoj ulici

stradalom području, odluke se donose i uz pomoć Međunarodnog stručno-savjetodavnog povjerenstva za konstrukcijsku obnovu graditeljske baštine koje je, u travnju 2021., osnovano na inicijativu i odlukom ministrice kulture i medija dr. sc. Nine Obuljen Koržinek.

Uz crkvu u Selima, mjere stabilizacije i zaštite provode se na katedrali Uzvišenja sv. Križa u Sisku, crkvi sv. Petra u Taborištu, crkvi sv. Antuna Padovanskog u Gornjoj Bučici, crkvi sv. Katarine u Divuši, crkvi na Viktorovcu, kapeli u Gorama, Slatini Pokupskoj. Do sada smo završili radove na crkvi u Gorama, svećeničkom domu i župnoj kući u Sisku. Ugovaraju se radovi i na pravoslavnim crkvama u Gornjem Javornju, Dvoru, Hrvatskoj Kostajnici i Glini. Posebni trud uloženi su u donošenje odluke o obnovi crkvi u Žažini te Starom Farkašiću. Crkve su to od iznimne vrijednosti, no znatno stradale u potresu. U suradnji sa Sisačkom biskupijom, a posebno vodeći računa o vezanosti mještana za sakralne građevine ovog područja, dogovoren je model obnove. Obje crkve će se rekonstruirati te protupotresno ojačati. Za crkvu sv. Nikole i Vida u Žažini surađujemo s timom mađarskih stručnjaka, s obzirom na odluku mađarske Vlade o financiranju obnove crkve. Nakon što se izradi dokumentacija, procijenit će se koji je dio crkve moguće očuvati, a koji nužno razgraditi te modelom rekonstrukcije obnoviti. Sredstvima Ministarstva kulture i medija započeli su radovi uklanjanja nestabilnih dijelova, uklanjanja urušenih dijelova te provedba mjera stabilizacije. Nakon što se crkva osigura uslijediti će evakuacija zaštićenog inventara. Dio inventara zatrpan je u ruševinama, stoga će se pri vađenju materijala uključiti i stručnjaci arheološke struke.

Svi ulažu velike napore, no velik je broj

stradalih građevina. Paralelno se radi na više građevina, a problem predstavlja i manjak radnika i izvođača. Svakako se nastoji u što kraćem roku omogućiti povratak vjernika u crkve, a do završetka obnove, Zakon o obnovi omogućuje vjerskim zajednicama izgradnju privremenih objekata koji će služiti za vjerske obrede.

NA ZGRADI MALOG KAPTOLA SANIRANO JE KROVIŠTE I IZVODE SE RADOVI MJERA STABILIZACIJE I ZAŠTITE

NST: Što se trenutno radi i što će se raditi na objektu Malog kaptola u Sisku? Hoće li se taj objekt kao simbol Siska moći zaštititi i sanirati?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Uz radove na sakralnim građevinama, izvode se radovi i na visoko valoriziranim, i pojedinačno zaštićenim građevinama u Sisku, Petrinji, Glini i Topuskom. Na zgradi Malog Kaptola, sredstvima Ministarstva kulture i medija, izvode se radovi mjera stabilizacije i zaštite. Sanirati će se krovšte i izvesti podupiranje oštećenih dijelova u unutrašnjosti. Nakon toga slijedi dovršetak izrade projekta obnove i prijava na natječaj namijenjene obnovi kulturne baštine.

NST: Mnogi se pitaju zašto se sedam mjeseci od potresa nije obnovio dio srušene ograde na sisačkom Starom mostu? Na društvenim mrežama postavljeno je i pitanje zašto do sada nije pokupljena srušena cigla iz korita Kupe. Kakve su vaše informacije o obnovi Starog mosta?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Grad Sisak vlasnik je Starog mosta i samim time vodi postupak obnove. Imamo informacije kako je most pregledan i očekujemo rezultate detaljnog pregleda. Dobra je vijest da je

lture i medija u Sisku

ZAPOČINJU RADovi IĆI MÜLLER WEISS...

inicijativom Ronilačkog kluba Sisak organizirano vadenje dijelova mosta iz Kupe. U akciju su uključeni Komunalac Sisak, Grad Sisak, Konzervatorski odjel u Sisku te Gradski muzej Sisak zbog same pohrane.

NST: U Drugoj ulici, sisačkoj glavnoj Ulici Stjepana i Antuna Radića, srušena je zgrada kod „Majmunjaka“, u kojoj su bili fast food „Pinki“, kiosk „Tiska“ i trgovina. Teren je poravnan te je zatrpan podrum ispod „Pinkija“? Kakva su vaša saznanja o tom slučaju: je li trebalo zatrpati podrum? Hoće li se tamo graditi nova zgrada?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Zgrada je, s obzirom na procjenu stanja, uklonjena. Zbog sigurnosti teren je zaravnan i podrum zatrpan. Kako se radi o povijesnoj građevini, postupak obnove moraju pokrenuti vlasnici. Primjenjiv model bio bi faksimilna izgradnja, povrat građevine u izvorno stanje s primjenom suvremenih materijala te usklađivanjem oblikovanja vezano uz poslovne prostore koji su se nalazili u građevini.

TUŠKANOVU KUĆU NIJE POTREBNO UKLONITI, VEĆ PROVESTI NUŽNE MJERE STABILIZACIJE DO OBNOVE

NST: Sišćani se pitaju što će biti s Tuškanovom kućom (bivšim Domom JNA), koja je dosta oštećena? Što će biti s dijelom prošle godine obnovljenom zgradom sisačkog Željezničkog kolodvora?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Za zgradu na Trgu bana J. Jelačića 6 - „Tuškanovu kuću“ - izrađen je elaborat zbog procjene stanja i nužnosti uklanjanja. U suradnji s izabranim stručnjakom građevinske struke doneseno je mišljenje kako zgradu nije potrebno ukloniti, već provesti nužne mjere stabilizacije do obnove. One uključuju djelomičnu razgradnju te podupiranje dijelova kuće. Građevina je u državnom vlasništvu te će se pokrenuti daljnji postupak izrade dokumentacije i zaštite zgrade.

HŽ infrastruktura pokrenula je postupak izrade dokumentacije i nabave radova kojim će biti riješen način nužnih radova na zgradi Željezničkog kolodvora u Sisku.

NST: Mnoge zgrade u centru Siska, u Rimskoj i Drugoj ulici i dalje su crvene, a ne obnavljaju se. Što je sa sanacijom Gradske vijećnice u Rimskoj, zgrade Sisačko-moslavačke županije u Drugoj ulici, velikom zgradom na Trgu bana Jelačića, zgradom Županijske komore u Kranjčevićevoj ulici? Kakva su vaša saznanja o tome?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Zgrade javne namjene imaju propisan postupak obnove. Obnovu pokreće i financira vlasnik ili osnivač, stoga se očekuje za sve navedene zgrade kako će vlasnici pokrenuti radove.

Ministarstvo kulture i medija financira radove na Glazbenoj školi Frana Lhotke, koji započinju u zadnjem tjednu srpnja. Na isti način provode se ili su završili, radovi mjera zaštite na pojedinačno zaštićenim građevinama u zaštićenim cjelinama. U Sisku Konzervatorski odjel Sisak provodi radove, osim spomenute Glazbene škole i Malog Kaptola, na zgradi u Ladarskoj 30 - kući Peleš, kući Müller Weiss, Holandskoj kući, Starom gradu, Gradskom muzeju Sisak. Uskoro krećemo i na ostale zaštićene građevine. Manjak izvodača i radne snage predstavljaju veliki problem, kako u brzini

provođenja, tako i u prikupljanju svih nužnih suglasnosti i dozvola da radovi mogu početi.

GLAVNU RIJEČ IMAJU STRUČNJACI GRAĐEVINSKE STRUKE ZA KULTURNA DOBRA I NOSIVE KONSTRUKCIJE

NST: Što će se ubuduće rušiti u Sisku, Petrinji, Glini... pod ingerencijom vašeg Ureda? Što će biti s poravnanim terenima na mjestima rušenih objekata? Hoće li se tamo graditi nove zgrade ili neki drugi sadržaji?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Pod Konzervatorskim odjelom u Sisku zgrade se neće uklanjati, niti su konzervatori kompetentni donositi odluke o nužnom uklanjanju. U ovim slučajevima glavnu riječ imaju stručnjaci građevinske struke specijalizirani za kulturna dobra i nosive konstrukcije. Ovo je vrlo zahtjevan proces multidisciplinarnosti te osobito poštivanja i uvažavanja stručnjaka svih ključnih područja. Ministarstvo kulture i medija od početka surađuje kako s nacionalnim, tako i s lokalnim stožerima. Pri čemu je jasno dogovoren princip zaštite i očuvanja kulturne baštine. Tim stručnjaka procjenjuje o mogućoj razini očuvanja građevina koje su znatno stradale. Čuvaju se prizemlja, svodovi, pročelja, dijelovi koji će se moći kasnije reintegrirati u obnovi, dok se odobrava uklanjanje dijelova koje nije moguće obnoviti, a prijetje sigurnosti ljudi i imovine. Nakon što završimo s nužnim postupcima, uslijediti će i ono što svi priželjkujemo: obnova.

Petrinja je znatno stradala i velik dio baštine je uklonjen, no odlukom ministricice kreće se i u projektiranje i obnovu kulturnih dobara. Konzervatorski odjel u Sisku na terenu priprema sve podloge i podatke kako bi taj proces bio što brži, do priželjkivanih samih radova.

U nesreći smo stupili u kontakt s velikim brojem vlasnika, prikupljamo podatke, spašavali smo vrijedan inventar, osobnu imovinu, jer baština nisu samo zgrade, to je i memorija o njima i zato nam je svima stalo da obnove ide suradnjom i poštivanjem svih uključenih u taj proces.

NST: Nedavno je na jednoj tv bio prilog o zgradi bivše Tiskare u Ladarskoj ulici u kojem su se prozivali konzervatori jer ruševni dio tog objekta prijeti obližnjim okolnim kućama čiji se stanari zbog opasnosti rušenja zabatnog zida i krovništva boje živjeti u njima? Što je istina i može li vaš ured, odnosno država, natjerati vlasnika ruševne građevine da sanira taj objekt s obzirom na mišljenje konzervatora da nije potrebno rušiti cijeli objekt?

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN: Konzervatorski odjel u Sisku je i prije potresa upozoravao vlasnike o nužnim mjerama na zgradi stare gradske Munjare (električna centrala). Potres je zgradu ošteti, ali ne do te mjere da je nužno potpuno uklanjanje. Ipak, vlasnik je postupio prema izdanim mjerama i upravo su u tijeku radovi uklanjanja nestabilnih dijelova i stabilizacije zgrade koja će omogućiti i povratak vlasnika susjednih građevina u svoje domove.

Željko MALJEVAC